

Titel: Den levende Skoebørstes Lov-Tale, over den store berømte Bygmester af Skoebørste Templets Opbyggelse i Grønland. Udgivet i det Nye-Grønland.

Citation: "Den levende Skoebørstes Lov-Tale, over den store berømte Bygmester af Skoebørste Templets Opbyggelse i Grønland. Udgivet i det Nye-Grønland.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 16, ?, 1771, s. 1*. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_016-shoot-workid1_016_021/facsimile.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 16

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

21/

Den
levende Skoebørstes
LOV = Tale,

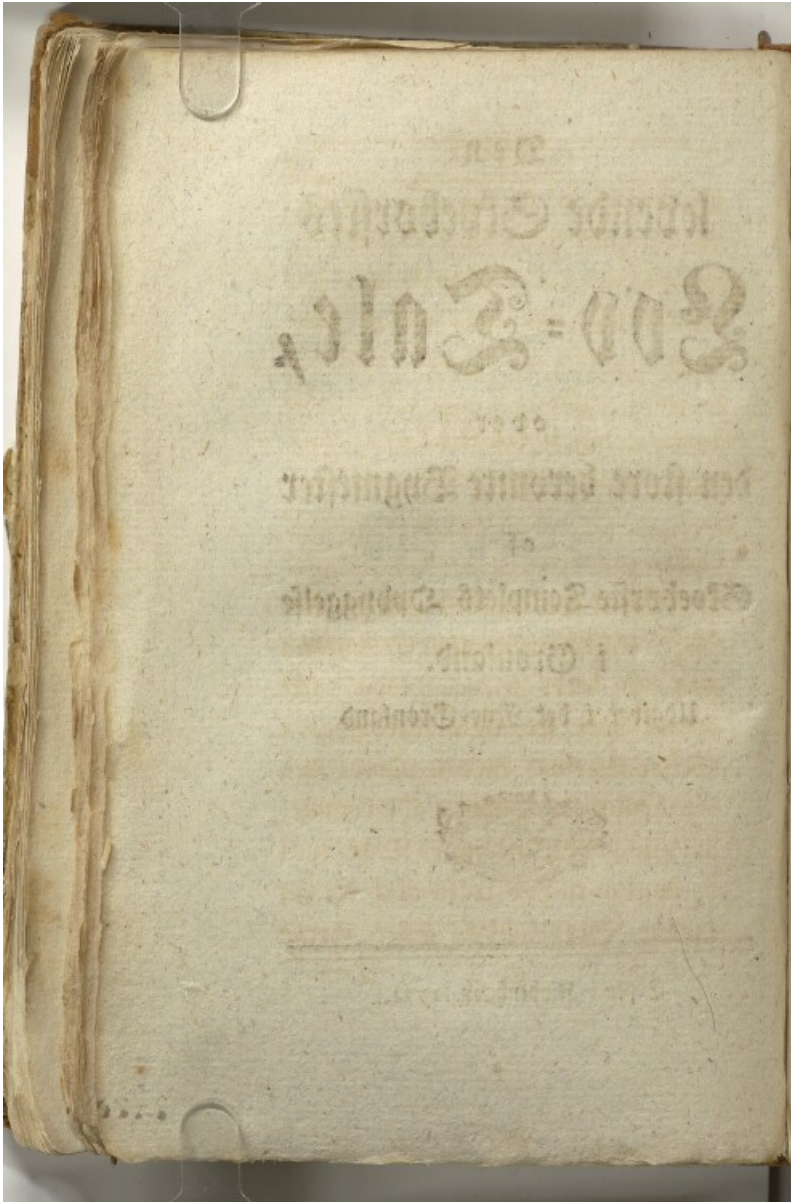
over
den store berømte Bygmester
af
Skoebørste Templets Opbyggelse
i Gronland.

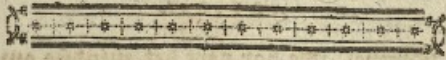
Udgivet i det Nye-Gronland

Trykt i Kiøbenhavn. 1771.

L.26

Fortale.

 Jeg træder for første, og maaskee
tillige for den sidste Gang, frem
paa den lærde Skue-Plads, ikke
for at lade see min Færdighed i
Skrive-Konsten, eller at udbede mig
det hoistarede Publici Dmdomme,
om min slove Pens grove Træk, men
da Auctor til Lov-Talen over det saa
kaldede Grøndlandste Skoe Børste

A 2 Lem.

Fortale.

Tempel, ikke har rørt det mindste om
samnes store Byg-Mester, men al-
leene om dets Indvielse, troer jeg, og
maaskee flere med mig deri ere eenige,
at denne store Jydske Drator selv er
Byg-Mesteren, da samme unuelig
kand være sammenføjet af Juridisk
Stoveller skummet af saadan Lærdom,
ligesom og at samme ikke er opreist til
den foragtede Skoe-Borstes Ære,
men at Uretfærdighed og egen Nytte
kunde forestilles i en ærbar og uskyldig
Maske, og Sandheden blive fort
bag Lyset, og at Rygen af hans grøn-
landske Bedrifter ikke skulde giøre Ham
Neyen trang til den forventende Lykke,
lod han Indbyggerne undertiobe til
at opreise dette Tempel som et Ære-
minde, da dog samme bliver hans egen
Ban.

Fortale.

Bancere. At jeg har nævnet mig med det gangbare Skoebørste Navn, er fordi at min Ubinds Mand ikke skulde bebreide mig, at have foragtet det Partie, som jeg vilde Forsvare, og hvorfor jeg ikke lige saa vel har angrebet de siden udkomne Skoebørste Stribentere, men jeg svarer der til, at jeg af Naturen har megen Afsky for de forraadnede og alt for ilde lugtende Ureenligheder, hvis stinkende Poel lettelig kunde forårsage Bæmmelse, har jeg allene vendt mig til Stammen, og en til dets vilde udspirende Greene, thi bliver den første afhugget, vil de sidste ikke sige meget.

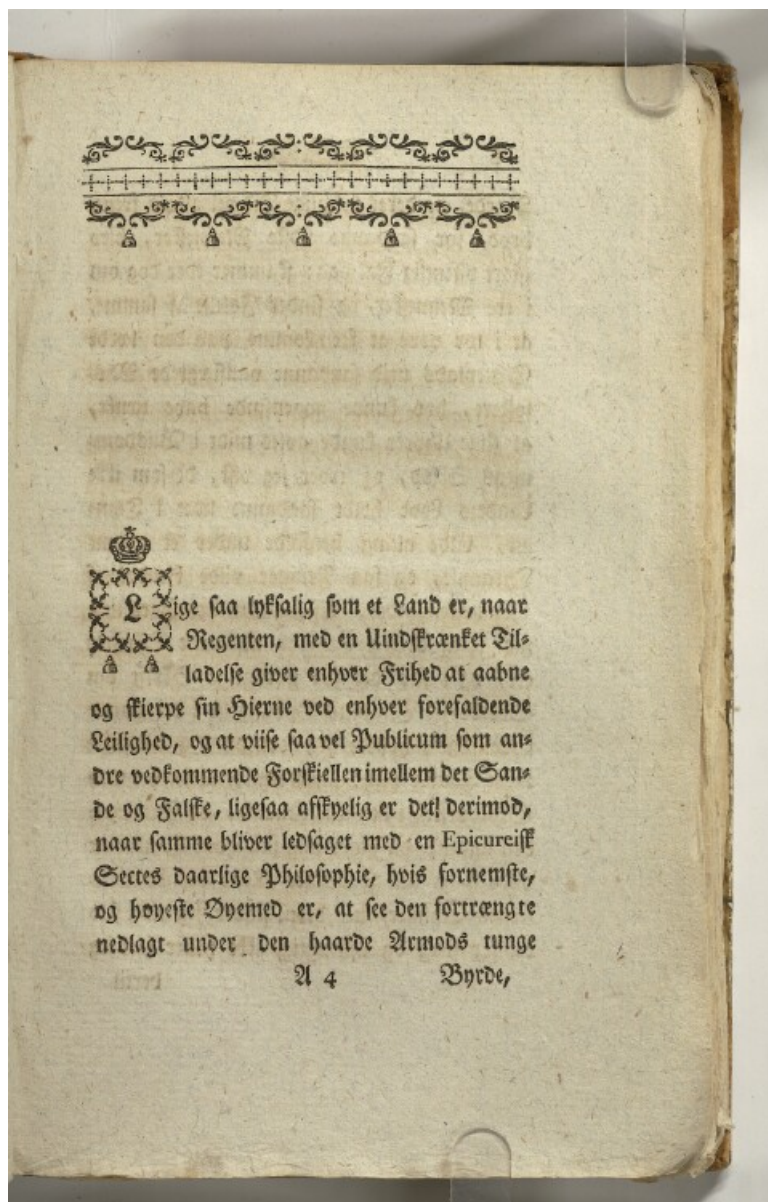
Jeg rober mig alt saa ikke paa Kampen Pladsen, for dermed at ind-

A 3 legge

Fortale.

lægge mig Ære og Berømmelse, eller
i den høye Tanke at komme tilbage som
en mægtig Geyer Herre, nej der til
er mit Hielm for svag og mine Vaaben
for sløve, mig er det alt Ære nok at
komme nederst paa Listen af disse Skoe-
børste Skribentere, og agter jeg der-
hos ikke om en bidst Hund bieffer,
naar den ikke bider, skulde jeg ellers
blive anfaldet af disse Skribentere,
haaber jeg at finde Bestiærmelse, hos
de saa kaldede svage Skoe-Børster, og
skönt mit Haab er kun svag, vover
jeg mig dog paa Dybet og lader
mine Geyl falde.

Lige saa lykkelig som et Land er, naar
Regenten, med en Uindskrænket Vil-
ladelse giver enhver Frihed at aabne
og skærpe sin Hjerne ved enhver foresaldende
Leilighed, og at viise saa vel Publicum som an-
dre vedkommende Forskiellen imellem det Sande
og Falske, ligesaa afskyelig er det derimod,
naar samme bliver ledsaget med en Epicureiff
Secres daarlige Philosophie, hvis fornemste,
og hoyeste Dyemed er, at see den fortrængte
nedlagt under den haarde Armodis tunge
Byrde,

Byrde, og deres lykkelige Tid vel aldrig frems-
brød, for saadanne udse Mennesker, blev
giort offentlig Gal paa: skammer eder dog om
i ere Mennesker, og finder Gølelse af samme,
at i tør vove at fremkomme paa den lærde
Skueplads med saadanne vanslægtede Mis-
fostere, hvo kunde nogensinde have tænkt,
at slige Uhyrer kunde avles midt i Buisdoms-
mens Skiod, og troer jeg vist, dersom ikke
Landets Love holdt saadanne lidet i Tom-
me, vilde alting henfalde under et grumt
Tyrannie, og saa Frugter vilde fiendes af
Menneskeligheden. Af slig Surdey synes mig
mange af de fra Trykken udkomne Skrifter
ere, og i ser det saa naragtige Skrift om
Skoeborste Tempets Opbyggelse i det gamle
Gronland, hvilket jeg fornemmelig vil fæste
mine Tanker paa: ingen tænke, at jeg her med
Skoeborsten i den ene Haand, og Penne i
den anden, vil giøre mig saa høye Tanker at
vilde spille den fornemste Rolle blandt Mu-
sernes Sonner, ney dertil finder jeg mig selv
alt for svag og afmægtig, ikke heller har jeg
dertil

dertil anvende de forløbne unge Aar, som nu ere
forsiddige for mig at kalde tilbage, men da den
sædte Flod er løbet over sine Bredder, og ovet-
skyller hele Landet, saa man seer Skrifter frem-
komme med lige saa stridig en Strøm som
Bænd til Babylon, og ingen vil paatage sig de
usle Fredstieneres Forsvar, har jeg som Læge-
mand, dristed mig til at vove en liden Pen-
sion, Sandheden til Beskæmmelse, og Daas-
erens Phantastiske Indfald til en evig Beskæm-
melse. Det første Spørgsmaal, som jeg maa
gjøre denne saa høylærde, som store Dydmeester
er dette, om en Domestique nogenstinde ha-
ver gjort større Forfremmelse, end i Gal. og
Høyløslig Zuhommelse Kong Friderich den
Sierdes Tid, og monne da nogen være blevet
beskikket til Embeder, hvortil de ikke besad den
sømedne Kundskab? nej, der i troer jeg end-
og Misundelse selv ikke kand nægte Sandhe-
den, og tør nogen saa nedrig Sjal fremkom-
me at eriticere eller bedømme en saa viis, som
lykkelig Regiering Høystammes var, eller be-
roede saadannes avantage allene paa Regom-

mendation, og ey paa sand Capacitet og Dues-
sighed, O! Skielv i din Siel, om Du besid-
der nogen Følelse, som jeg troer der er det eneste,
der gier Forskiel imellem Dig og Dyrene.

Det andet Sporsmaal, som jeg maae
giere denne saavel meriterede Skribent, bliver
dette, om det er ubilligt, at et Menneſke fra
Stovet opsvinger sig paa Verens Trappetrin,
naar han dertil findes værdig, og kand hand
ikke dertil være beqvem uden hans Hierne er
opfyldt med nogle latinske Gloser, eller bør vi
som de Egyptier giere en Oxe til en Gud, fordi
den er tegnet med en hviid Plet i Panden,
det er derfor best, at man ikke uden Forskiel,
ophøyer alle dem, hvis Hierne er tilstoppet
med bare latinske og grædske Gloser, uden
han tillige besidder Judicium, og mon sam-
me bliver dem i de latinske Skoler indpræn-
tet, eller det undfanges i Fodselen, beklæ-
geligt er det, at disse af denne saa høj-
lærde Autor berømte Wiisdommens Søn-
ner, ofte forfalder, og sielden haver dette
til

til deres fornemste Drivere, at være Landet
og Riger til Tjeneste med deres Lærdom, følg
mig O! store Bygmæster med et tænkende
Hierte til de Lærdes Løbebane, nu i denne Tiid
da Skrive-Sygen hærfker og er uden for den
sunde Fornuftes Grændser, staar ikke enhver
færdig, omendskiont Sværdet er slov, med en
stormende Haand at angribe endog de sterke
Fæstninger, og at underminere Rigets sande
Piller, saa der seer ud til efter den udsortes
Anseende, at de vilde, om det var mueligt om-
stobe den heele Verden, og det ganske menne-
skelige Rion i en anden Form, og maae jeg
bede dig, afdrag først Partiskheds Riortel, og
isøer dig derimod Retfærdigheds Raabe,
dom. saa om Landets fornuftige Patrioter
bor være Maalet for slige Fantasters Daar-
lige Skrive-Lyst, mig synes, om endskionde
Munden er taus, Hiertet dog udbryder, og
gior dig selv dette høye Sporsmaal, tor saa-
danne nedrige Siæle kaste Baand og Kænker
paa den mildeste Konges Hierte, eller sætte
Grændser for Høysammes Naade, og hvad er
Hensigt

Hensigten af saadannes daarlige Philosophie, uden at de med Magt vil udrøddé den lidens Gnist, af Menneske Kiærlighed, som endnu ulmer i deres Medborgeres Bryste, og da de selv ere følesløse til det gode, men derimod fyrrige og aarvaagne til at udtrømme al den Ondskabs Værme, som deres Hjerter er opfyldt med, ved det mindste Feiltrin, som uskyldigen kan begaaes af Mennesker i Skrøbelighed, men tillad mig at give Eder 3 Herrer Skribentere en liden Formaning, nedbryd først de svage og uduelige Piller, da 3 siden kan oprejsse de af Eders prægtige Marmor formenter troe Pillere, og bedøm ikke det, hvortil Eders Tænke Kraft er ligesaa svag som Eders Forstand, lærer først at fjerne Avnerne fra Hoveden, førend i begynder at udsaae Eders saa giftige Sæd, thi at flere alle over en Kam, er i sig selv formastelig og tillige ufornuftig og troer jeg vist, at der iblandt disse, som Eders daarlige Pen har antastet findes nogle, som ere værdige at tillægges sand Ære og Berømmelse; thi hvad nytter det at igiennemhægle

Perso.

Personer uden Forskiel, og ey at viise, hvorledes Tingene bør og skulde være, lige saa lidet som at sige den vildfarende Vandringsmand, at være afviget fra sin Vej uden at følge Ham paa den rette, men det gaar Eder som Solberg saa viiselig har sagt udi sine moralske Tanker! nogle satyrisere af Ondskab, for at hævne sig over deres Fiender, andre udaf Raadhed, for at lade see Deres Geist, hvilke begge Deele jeg troer at være Eders fornemste Spore, eller tænker I mægtige Skribentere, at fordi Landets milde Fader har tilladt Eders Lærdoms Sæd at blive udsaaet, uden at blive slugget eller beskaaret af en viis og fornuftig Urtegaards Mand, at derfor Diger, Dæmninger og Gærder ere slofsede, og lige som Evret være opgivet for alle onde Lysters og Lasters fæle og rasende Stromme, ney vaer Dig Du dumdriftige og forvoorne, at Du ikke kommer Solens mægtige Straaler for nær, da Du sæt, af dens fortærende Brønne kan blive forbrændt, som ellers kunde tiene Dig til vederqvægende Varme, og skulle
Eders

Eders Fornuftes Kiste derved være blevet betyngt af en ond Lands farlige Indflydelse, til at udspye alt det onde, som i saa lang Tid har lagt nedgraved i Eders Ondskabs Darm, der mere sigter til, om det var Eder mueligt at iage Goddædighed i Landflygtighed, og at omkøbe Mennesker til Stok og Steen; O I vittige hierneløse Hoveder, I dohte Vantroende, som ved Forbedring kun ere bleone slemmere, som kun ere tvættede, for at blive endnu urenere, er dette Hensigten af den mildeste Monarkes allernaadigste Tilladelse, at Eders smysende Galsskab kunde med en utroplet Fart ansalde uden Forskiel, Fredens sande Dyres Fere, og udædske dem til Baaben hvis høieste Lyksaligheds Ønske allene er at Freden ævig maa omgiærde Deres svage Paultun, skal da dette være Kilden til Landets sande Lyksalighed, og dets trængende Manglers Forbedring, men ach des værre findes her ikke alt for mange af saadanne Kilder, der har sit Udlob fra en sünkende og ureen Poel, thi vil jeg af en sølende Medynk over den tabte Forstand, have

Eder

Eder, som den levende Skoe-Børstes Doctor, den almindelige Recept, i tiide Recommenderet, forsøm da ikke denne min saa velmenente Cuur, da i ved Tiidens Forhalning mueligen kan blive Incurable, og I som ved en klarere Lykkes Rilde ere blevne drukne og raver igiennem Blødens Labyrinth, hvor Sandserne efter at de have revet sig løs fra Fornustens Lænker, vildt omsvæve, og bebygge den falske Roelighed, til den omsider dræber Eders urolige Siæl! glem dog aldrig det gamle og heel vigtige Ordsprog, at man bør heller tie med Forsigtighed, end tale med Bankundighed.

Men forlad mig min gunstige Læser, at jeg har forladt min Cuurs og ikke fulgt min Formands Riisvand, men ingen kan deri fortænke mig, at jeg som en uersfaren Søemand maae holde Landkandten, for ikke at blive anfaldet af de rasende Volgers skummende Gab: lige som jeg ikke heller haaber, at det Respective Publicum skulde ansee mig for saa Forboven og Dumdriftig, at jeg vilde bedømme uden
For

Forskiel alle de nu i denne Tid udkomne Skrif-
ter, som uværdige at komme for Lyset, eller paa
Kaste en evig forglemmelse. Men dertil er mit
Syn for kort, og min Tænkekraft for slap,
uden de, hvis Træk ere saa grove at endog den
Blinde som ey kand see, dog føle det, saa
som en Junior Philopatreias, og alle de som har
brugt Skoeborsten til deres Pen: men at der
jo gives nogle som ere værdige at kaldes Wiis-
dommens Søners ægte Sød, var ligesaa
formastelig at imodsigte, som at jeg vilde nægte,
jeg ikke havde Skoeborsten til mit fornødne
Brug. Endelig i det jeg med saadanne ad-
spredde Tænker, lister mig med mit soage Skib
saa sagte forbi de blinde Skier og Klipper,
kommer mig et Land i Sigte, hvor efter jeg retter
Coursen, og da Ankeret er i Grund, gaaer
strax i Land, og faar da at vide at samme er
det gamle Grønland, og Havnen hvorpaa jeg
ankrede kaldtes Formalia, allene dette Navn
kom mig til at stielve, dog gaar jeg bedre ind
i Landet, og faaer da dette Tempel i Sigte der
var med adskillige Prydelser af Figurer besat,
her

her falde mig da i Betragtning Sandhedens Figur med tilbunden Mund, dernest Retviis- hed med Øynene udstykket, i det jeg med saas- danne dybe Tanker, staaer og betragter disse Figurer, kommer en gammel Mand, som til- taler mig saaledes: du beseer det yderste af dette Tempel, uden at kiende hvad du seer, det er opført af mange forbrændte Retfærdigheds Do- cumenter, og det som du seer hisset staae i den prægtige Prydelse, er Uretfærdighed, det som følger der efter, er Egen nytte, for den alle maae bukke; dette er alt opført af de rige Ind- byggere i Landet, for at efterlade denne Tyran- et udsdeligt Ereminde, og samme gav Anled- ning til, at han fik en juridisk Perle hvori var en ægte militairisk Steen, ved Ankomsten til hans Fødeland. Du har nu beseeet det yderste af Bygningen, folg mig nu efter og besee det inderste, her begyndte mit Øye at standse, da jeg saae en mægtig Tingstund at sidde og

B

doms

domme, som jeg meget berømte for hans Fittig-
tighed, da han med den ene Haand skrev Dom-
men, og med den anden modtog noget, som man
kalder juridisk Smør, see sagde min Leeder,
paa denne Maade kand jeg saae dig fradømme
din liden Eyendom, som du haaver, og tilsidst af-
drage dig din Kiortel, ved dette Ord frygtede jeg
at misteden Kiortel, som ikke tilhorte mig, men
min Herre, og itede fra dette ulyksalige Land,
og kom til mit Skib, for at gaae til Seyls,
men i det jeg vinder Anker, brast Touget,
og Ankeret blev forliist, dog alligevel vover
jeg uden samme, som ellers er den Seylendes
fornemste Haab, at fortsætte min Hiemreise,
trostende mig ved en høiere Bistand, og maas-
kee min Auctor glædede sig i Taushed, om
jeg, som en skibbruden Mand skulde komme til-
bage, men jeg leer ad Rodgangs stormende
Bølger, saa længe mit Skib ikke er læk, og
troster mig i det søde Haab, engang at havne
der

der, hvor min Lykkes Soel ikke er underkastet Formorskelse, des Narfag er jeg trng end og paa Spidsen af den fælsigste Klippe, naar Udyd skædes paa Jilsbeen Sengens bløde Leye, skulle ellers disse af Eder ringe agtede Skoeborster have gjort Eder Skaar i den for meente Deel af Lykke, eller med deres Villie have besudlet Eders røde med Karetqvaste behængte Riortel, tør jeg paa Deres Begne forsikre Dem, om all den Satisfaction, som de formaaer at tilveiebringe, om det og var at overfarve Eder med Røgelsen fra det søgnagtige grønlandske Tempels Alter, og du som saa meget allarmes over din Næstes Velgaaende, trin dog tilbage for et Øyeblik i Tiden, for at bese dine egne Handlinger, maasse den lille Orm Samvittigheden, hvor stærk den end snorke sover, mueligen kan giøre Dig skamrod i dine egne Sieminger, og da vil den ondskab, som du saa længe har øvet under ærlig-

heds

heds Masse, lættelig kiendes i sin heftige Gestalt,
og fore dig paa Bøgen til Retfærdighed. Jeg
maa da tilsidst spørge, om en Diener fører et an-
stændigt, ædrueligt og stikkelig Levet, og besid-
der desuden nogle Naturens Gaver, læser
fligtig, er vindskibelig i sine smaae Forret-
ninger, og iblandt betroes nogle af sin Herres
Handlinger, enten ved at læse eller at reenskrive
samme for ham, og i sine ledige Timer læ-
ser andre læse for sig, og derefter tør driste
sig til at tage Examen, mon saadan Person er
ubequem til en Justits Betiening eller anden Ci-
vil Tjeneste? herpaa tør jeg æfke de Jydske Jus-
risters og enhver fornuftig Embedsmands upar-
tistte Svar, og mon ikke lige saa mange Dom-
me af Oberretterne være underkiendt, som er
affagt af en høy studeret Mand, mod de der er
Domt af en Mand med Privat Examen, da de
første med mere Frækhed tør bøje Retten, forlæ-
dende sig paa fornemme Patroner, og muelig
en

en forventende Art; Skade at Embeder ikke er arvelig paa Sonnen, som denne Auctor nok gierne onskede, da derimod de sidste er mere partlig og frygtfuld, for ikke at forspilde deres Timelige, giennem en trang Bey erhverves de Lykke, og ey kan giøre sig Haab om dette glipper, at naae et bedre, eller vente Understøttelse af nogen.

Endelig til sidst, hvor jeg ikke forglemme den Tak, som jeg er denne berømmelige Læremester skyldig, da Han i sit Skrift, har viist os nogle Mathematiske Observationer paa Stovlerne, saa og de horizontale Kæb, hvormed Hans Hiemelose Hoved er oplyst, thi onskede jeg gierne at blive antaget under Hans Information, dersom jeg ikke frygtede, at samme vilde blive lige saa kostbar som hans Bog, men at jeg ikke skal anses for Uaknemlig, vil jeg dog ophøje Ham med den efterfølgende, og paa Ham passende Lovsang.

En

En Ugle flyden kom fra Jydffe Skov
og Dale

Det stolt udaf sin Sang fra Hoved indtil
Hale,

Dg heel indtaget af sit skurrende Luuhuu,
Hoor findes vel en Fugl en Sangere
som du:

Strax Nattergalen høyt opstemmer sine
triller,

Hois søde Harmonie paa Fløyte tonet
spiller

I sin Ustyldighed den lober Skaberen,
Skiondt Uglens Luuden Ham sit Echo
tager hen:

Nu

Ru aabner Hand sit Gab og som en Dre
broler,

Saa Hand sig hees og stum i egen Dum-
hed solet

Strap lasters funkle Krudt, slaar Ild til
Ondskab's Lynder

Og Daaren kiender ey en eneste Ham
ynder,

Her yppedes en Striid, hvo er paa
Uglens Side

Een fladdervoren Gaas paa den hand nok
kand lide

Ehi Daarens Merke blev udi Hands
Pande skreden

Og

Som et unyttig Drog, han fiendelig er
Blevet
Een Stork fra Ebbeltoft et værdig gam-
mel høst
Hand bliver Dommere og maaffe Uglens
Præst,
Hand's Dom heel fiendelig for alles Dyr-
rees,
Som Nar og Laabe Hand af Verden maae
belces.

